Erityisasiantuntija Joni Rehunen

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

Viite: hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi jukisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 2 ja 8 luvun sekä työttömyysturvalain 2 a luvun 13 §:n ja 11 luvun väliaikaisesta muuttamisesta

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN LAUSUNTO

Hallituksen esityksessä eduskunnalle laeiksi julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 2 ja 8 luvun sekä työttömyysturvalain 2 a luvun 13 §:n ja 11 luvun väliaikaisesta muuttamisesta ehdotetaan, että starttirahan enimmäiskestoa pidennettäisiin 12 kuukaudesta 18 kuukauteen. Esityksessä ehdotetaan myös muutoksia työnhakijan haastatteluihin TE-toimistoissa, työhaun voimassaoloa koskeviin säädöksiin sekä eräisiin työttömyysturvaseuraamuksia koskeviin säädöksiin. Lisäksi ehdotetaan, että työnhakijalla olisi oikeus työttömyysetuuteen myös kuuden kuukauden jälkeen työttömyysturvalaissa tarkoitettujen lyhytkestoisten opintojen estämättä, jos opinnot viivästyvät COVID 19-pandemian takia.

Muutoksien tavoitteena on tukea starttirahaa saavien yrittäjien mahdollisuutta yritystoiminnan käynnistämiseen ja vakiinnuttamiseen sekä tukea työ- ja elinkenotoimistojen tarkoituksenmukaista toimintaa ja turvata työttömien työnhakijoiden oikeutta työttömyysetuuteen. Esityksen tavoitteet ovat kannatettavia.

Sosiaali- ja terveysministeriöllä on ollut mahdollisuus kommentoida esitystä valmistelun aikana. Esitetyillä muutoksilla on vaikutusta sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan pääluokalta rahoitettaviin työttömyysetuusmenoihin.

Starttirahan enimmäiskesto

Työttömälle työnhakijalle myönnetty starttiraha rahoitetaan työttömyysetuusmäärärahoista koko tukikauden ajan. Työttömälle työnhakijalle myönnetyn starttirahan rahoitus tulee sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan pääluokan momenteilta 33.20.52 (Valtionosuus työttömyysetuuksien perusturvasta, arviomääräraha) ja 33.20.50 (Valtionosuus työttömyysetuuksien ansioturvasta ja vuorottelukorvauksesta, arviomääräraha). Starttirahan maksatuksista noin 18 prosenttia maksetaan momentilta 33.20.50 ja noin 26 prosenttia momentilta 33.20.52.

Starttirahan enimmäiskeston pidentäminen 12 kuukaudesta 18 kuukauteen johtaa starttirahan rahoitukseen käytettävien työttömyysetuusmäärärahojen kasvuun. Kokonaisuutena muutosten ei arvioida lisäävän merkittävästi julkisia menoja, koska starttirahayrittäjät voisivat hakea vaihtoehtoisesti työmarkkinatukea, kun päätoiminen työllistyminen yrityksessä on päättynyt tai yritystoiminnasta saatava tulo on laskenut riittävästi koronavirusepidemian vuoksi. Starttirahan määrä vastaa peruspäivärahaa ja työmarkkinatukea. Mahdollisuus starttirahajakson pidentämiseen vähentää kuitenkin työttömyysetuutta hakevien starttirahayrittäjien määrää koronavirusepidemian aikana. Tämä vähentää osaltaan sekä TE-hallinnon että työttömyysetuuden maksajien hallinnollista työtä.

Sosiaali- ja terveysministeriö on ehdottanut valtion vuoden 2020 kolmanteen lisätalousarvioesitykseen momentille 33.20.50 lisättäväksi 1 800 000 euroa ja momentille 33.20.52 lisättäväksi 2 700 000 euroa johtuen määräaikaisesta starttirahan maksuajan pidentämisestä.

Työnhakijan palveluprosessi ja oikeus työttömyysturvaan

Työnhakijan palveluprosessiin ja työttömyysturvaoikeuteen tehdyt muutokset ovat poikkeustilanteessa perusteltuja ja tarkoituksenmukaisia työ- ja elinkeinotoimistojen toiminnan ja työnhakijoiden toimeentulon turvaamiseksi.

Koronavirusepidemian aikana on herännyt keskustelua siitä, miten varmistetaan etuuksien maksatus niiden henkilöiden osalta, jotka eivät kykene osallistumaan työllistymistä tukevaan palveluun esimerkiksi lapsen hoidon tai terveydellisten syiden takia. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi, että työnhakijalla olisi väliaikaisesti pätevä syy keskeyttää palvelu COVID-19 –pandemiasta johtuvasta perustellusta syystä. Palvelun keskeyttämisen jälkeen etuus maksettaisiin työttömyyden perusteella.

Jos työnhakijalla on perusteltu COVID-19-pandemiasta johtuva syy, palvelun keskeyttämisestä olisi hyvä sopia etukäteen työnhakijan, työ- ja elinkeinotoimiston ja tarvittaessa palveluntuottajan kesken, jotta asiaa ei edes tarvitsisi tarkastella jälkikäteen työttömyysturva-asiana. Näin vältyttäisiin mahdollisilta selvittelystä johtuvilta viivästyksiltä etuuksien maksatuksessa. Mikäli ei näin ei pystytä tekemään, on perusteltua ottaa huomioon päteviä syitä palvelun keskeyttämiseen arvioitaessa edellä mainitut poikkeustilasta johtuvat syyt.

Muutos koskee myös kuntouttavaa työtoimintaa, joka on sekä sosiaalihuollon palvelu että työttömyysturvalaissa määritelty työllistymistä edistävä palvelu. Sosiaali- ja terveysministeriö on 8.4.2020 antanut kunnille ohjeen kuntouttavan työtoiminnan ja eräiden sosiaalihuollon palveluiden toteutustavoista COVID-19-epidemian aikana[1]. Ministeriö on ohjeessa suositellut, että kuntouttavan työtoiminnan aktivointisuunnitelman mahdollisesta muuttamisesta sovittaisiin mahdollisimman joustavasti kunnan, työvoimahallinnon ja asiakkaan kesken siten, että poikkeuksellisissa olosuhteissa toimintaa voitaisiin jatkaa mahdollisimman hyvin asiakkaan tarpeita ja toiveita vastaavasti. Kaikissa tilanteissa tulee huolehtia siitä, että kenenkään oikeus välttämättömään huolenpitoon tai toimeentuloon ei vaarannu.

Esityksen vaikutusarvioiden mukaan työnhakijan palveluprosessiin ja työttömyysturvaoikeuteen ehdotetuilla muutoksilla on vain vähäisiä työttömyysturvamenoja lisääviä vaikutuksia. Sosiaali- ja terveysministeriö yhtyy tähän arvioon.

[1] Sosiaali- ja terveysministeriön ohje kunnille kuntouttavan työtoiminnan ja eräiden sosiaalihuollon palveluiden toteutustavoista COVID-19-epidemian aikana, 8.4.2020. Saatavilla: https://stm.fi/documents/1271139/21429433/STMn+ohje+kunnille+kuntouttavan+ty%C3%B6toiminnan+ja+er%C3%A4iden+sosiaalihuollon+palveluiden+toteutustavoista+COVID-19+epidemian+aikana.pdf/1ac1bfe7-b758-d1d2-b13a-f38942b40f0c/STMn+ohje+kunnille+kuntouttavan+ty%C3%B6toiminnan+ja+er%C3%A4iden+sosiaalihuollon+palveluiden+toteutustavoista+COVID-19+epidemian+aikana.pdf